

प्रकृतिरविद्यासुमिप्रबोधवद्रात्रिदिनवदुन्मीलननिमीलनवच्चगुणान्महदादीन्विकुरुतेविशेषेणाविष्कुरुते तेनप्रकरोतीतिप्रकृतिपदस्यव्युत्पत्तिर्दर्शिता किञ्चूक्तौचसंज्ञायामितिक्रजःसंज्ञायांकिञ् स्वच्छंदेने
तिप्रेरकांतराभावउक्तः आत्मकाम्ययाक्रीडार्थचेतिमोक्षभोगौतत्फलमुक्तं ॥ १५ ॥ दीपदृष्टान्तेनक्रीडाविषयाणामानंत्यमुक्तं तेनपरिणामक्रमेणमोक्षफलमपिबलंविनास्वयमेवमविष्यतीतिप्रत्याशानकार्येति
दर्शितं ॥ १६ ॥ गुणविकारानेवाह सत्वमित्यादिना सत्त्वधैर्य उद्रेकऐश्वर्यं शेषंस्पष्टार्थं ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ इतिशांति०

प्रकृतिर्गुणान्विकुरुतेस्वच्छंदेनात्मकाम्यया ॥ क्रीडार्थेतुमहाराजशतशोथसहस्रशः ॥ १५ ॥ यथादीपसहस्राणिदीपान्मर्त्याःप्रकुर्वते ॥ प्रकृतिस्तथाविकुरुते
पुरुषस्यगुणान्वहून् ॥ १६ ॥ सत्वमानंदउद्रेकःप्रीतिःप्राकाश्यमेवच ॥ सुखंशुद्धित्वमारोग्यंसंतोषःश्रद्धधानता ॥ १७ ॥ अकार्पण्यमसंरंभःक्षमाधृतिरहिंसता ॥
समतासत्यमानृण्यमार्दवंहीरचापलं ॥ १८ ॥ शौचमार्जवमाचारमलौल्यंलघुसंभ्रमः ॥ इष्टानिष्टवियोगानांरुतानामविकल्थना ॥ १९ ॥ दानेनचात्मग्रहण
मस्पृहत्वंपरार्थता ॥ सर्वभूतदयाचैवसत्वस्यैतेगुणाःस्मृताः ॥ २० ॥ रजोगुणानांसंघातोरूपमैश्वर्यविग्रहौ ॥ अत्यागित्वमकारुण्यंसुखदुःखोपसेवनं ॥ २१ ॥
परापवादेपुरतिर्विवादानांचसेवनं ॥ अहंकारमसत्कारश्चिंतावैरोपसेवनं ॥ २२ ॥ परितापोभिहरणंहीनाशोनार्जवंतथा ॥ भेदःपरुषताचैवकामक्रोधोमद
स्तथा ॥ २३ ॥ दर्पोद्वेषोतिवादश्चएतेप्रोक्तारजोगुणाः ॥ तामसानांतुसंघातंप्रवक्ष्याम्युपधार्यतां ॥ २४ ॥ मोहोप्रकाशस्तामिस्रमंधतामिस्रसंज्ञितं ॥ मरणं
चांधतामिस्रंतामिस्रंक्रोधउच्यते ॥ २५ ॥ तमसोलक्षणानीहभक्षणाद्यभिरोचनं ॥ भोजनानामपर्यामिस्तथापेयेष्वतृप्तता ॥ २६ ॥ गंधवासोविहारेषुशयने
ष्वासनेषुच ॥ दिवास्वप्नेतिवादेचप्रमादेषुचवैरतिः ॥ २७ ॥ नृत्यवादित्रगीतानामज्ञानाच्छ्रद्धधानता ॥ द्वेषोधर्मविशेषाणामेतेवैतामसागुणाः ॥ २८ ॥ इति
श्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०वाज्ञवल्क्यजनकसंवादेत्रयोदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१३ ॥ ॥ ७३ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच एतेप्रधानस्यगुणा
स्त्रयःपुरुषसत्तम ॥ कृत्स्नस्यचैवजगतस्तिष्ठंत्यनपगाःसदा ॥ १ ॥ अव्यक्तरूपोभगवान्शतधाचसहस्रधा ॥ शतधासहस्रधाचैवतथाशतसहस्रधा ॥ २ ॥

मोक्ष०नै०भा०त्रयोदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१३ ॥ ॥ ७३ ॥ एतैर्गुणविकारैस्तत्प्रकाशकःपुरुषोऽनेकधाविक्रियतइवप्रकाशइवांगुल्याद्युपाधिभिराकाशइवकाहलकलशनलिकाद्यु
पाधिभिर्दीर्घवर्तुलदंडाद्याकारतामिवप्रतिपद्यते तद्वत्तत्तदाकारानुरूपाणिचोत्तममध्यमाधमानिस्थानानिप्राप्नोतीत्यत्रप्रतिपाद्यते एतेप्रधानस्यगुणाइत्यादिना ॥ १ ॥ २ ॥